חמש עשרה נשים פרק ראשון יבמות יב.

אמר ליה תניתוה היתה אחת כשרה ואחת פסולה אם היה חולץ חולץ לפסולה ואם היה מייבם מייבם לכשרה מאי כשרה ומאי פסולה אילימא כשרה כשרה לעלמא פסולה פסולה לעלמא כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה אלא לאו כשרה כשרה ליה פסולה פסולה ליה ומאי ניהו מחזיר גרושתו וקתני אם היה מייבם מייבם לכשרה לא כשרה לעלמא פסולה לעלמא ודקאמרת כיון דלדידיה חזיא מאי נפקא ליה מינה משום דרב יוסף דאמר רב יוסף [6]כאן שנה רבי לא ישפוך אדם מי בורו ואחרים צריכים להם ת"ש המחזיר גרושתו משניסת היא וצרתה חולצת היא וצרתה ס"ד אלא אימא או היא או צרתה ולאו תרוצי קא מתרצת לה תרוץ הכי היא חולצת צרתה או חולצת או מתייבמת אמר רב לילי בר ממל אמר מר עוקבא אמר שמואל [7]*צרת ממאנת אסורה למאן אילימא לאחים השתא היא גופה שריא דאמר שמואל [8]ב*מיאנה בזה מותרת בזה צרתה מיבעיא אלא לדידיה ומאי שנא ממאנת דשריא לאחין דלא עבדא בהו מעשה צרה נמי לא עבדא בהו מעשה גזירה משום צרת בתו ממאנת וצרת בתו ממאנת מי אסירא והתנן וכולן אם מתו או מיאנו [9] צרותיהן מותרות דמיאנה במאן אילימא דמיאנה בבעל היינו גרושה אלא לאו ביבם לא לעולם בבעל ותרי גווני גירושין ומ"ש כי מיאנה בבעל דעקרינהו לנשואין כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא משום [1]דתני רמי בר יחזקאל דתני רמי בר יחזקאל [2]מיאנה בבעל מותרת לאביו ביבם אסורה לאביו אלמא משעת נפילה נראית בכלתו ה"נ משעת נפילה נראית בתו [3]אמר רב אסי צרת אילונית אסורה שנאמר [4]והיה הבכור [5]אשר תלד [6]פרט לאילונית שאינה יולדת מתיב רב ששת [7]שלשה אחין נשואין שלש נשים נכריות ומת אחד מהם ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות שנאמר [8]ומת אחד מהם יבמה יבא עליה מי שעליה זיקת יבם אחד ולא זיקת שני יבמין וקתני עלה [9]אמר רב יוסף זו היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה שלא מצינו בכל התורה כולה כגון זאת זו היא למעוטי מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא לא למעוטי צרת אילונית דאסירא ומאי זו היא זו היא דאיסור נפילה גרם לה צרתה בעיא חליצה אילונית אפילו חליצה לא בעיא מ"ט הא דאורייתא הא דרבנן תנן וכולן אם מתו או מיאנו או נתגרשו או שנמצאו אילונית צרותיהן מותרות לא קשיא כאן שהכיר בה כאן שלא הכיר בה דיקא נמי דקתני שנמצאו ולא קתני שהיו שמע מינה אמר רבא הלכתא

מסורת הש"ס

א) ל"ל מניסוי. מתרוייהו ליתי מהדר דקתני אחת כשרה ואחת פסולה אלמא היא אסורה ואיתה מותרת: גרס ממאנת. נפלו לפניו ב' יבמות מאת אחד גדולה וקטנה ומיאנה בו הקטנה צרתה אסורה: למאן. אסורה אילימא אף לאחר אחין השתא היא גופה מותרת לזה: אלא לדידיה. ליכם שמיאנה בו אסורה דמיאון עקר ליה לזיקה וקמי עליה כאשת אח. וא"ת מיאון נישואין קמאי עקר והרי היא נכרית אלא ומותרת לו גזירה דרבנן היא הואיל ולא מיאנה בראשון ומכח נישואין (ב) נפלה להתייבם נראית כאשת אחיו והכי אמרי' לקמן משעת נפילה נראית ככלתו כו'. והא דשמואל בפ' ב"ש (לקמן דף קז:): משום גרס כתו ממאנת. דאחי למישרי צרת כתו קטנה שנפלה לו ליבום ומיאנה בו דאמרינן נישואין קמאי קא עקרא ואין זו צרת עריות. וה"ד מיאון בכתו הואיל והוא קיים לאין מיאון אלא כיתומה שלא קיבל אביה קידושיה משכחת לה ביתומה בחיי האב כדתנן בפרק ב"ש (ג) קטנה שהשיאה אביה ונתגרשה הרי היא יתומה בחיי האב דפקע (ג) לה זכותיה מינה משילתה מרשותו ואם הלכה ונשאת לאחי אביה יכולה למאן ביבם בחיי אביה: מיאנה בכעל. קטנה יתומה נכרית שמיאנה בבעל מותרת לחמיה לפי שעקרתה לקדושין והרי היא כמפותה ולא כלום היא: ביבם אסורה לאביו. דכיון דאתנו נישואין קמאי לזקקה ליבם נראית כאשתו גמורה ונראית ככלתו של זה: ה"נ. בכתו ממאנת: משעת נפילה. שנפלה בתו לפניו ליבום והוצרכה למאן בו נראית כאשת אחיו ונראית לצרתה צרת אילונים. הרי שהיה נשוי ב' נשים והא' אילונית. אילונית דוכריתא דלא ילדה(ד) נשון אינו זכר מן הלמון (ה): ומת בלא בנים. שמיהן אסורות להתייבם ופטורות מן החליצה: שנאמר והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא יימחה שמו מישראל: דברים כה ו. 2. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: דברים כה ה

תורה אור השלם

1. והיה הבכור אשר תלד יקום על שם אחיו המת ולא ימחה שמו מישראל: דברים כה ו
2. כי ישבו אחים יחדו ומת אחד מהם ובן אין לו לא תהיה אשת המת החוצה לאיש זר יבמה יבא עליה ולקחה לו לאשה ויבמה: דברים כה ה

הגהות הב"ח

(א) גב' מתו מו מיאנו או נתגרשו לגומיהן מותרות: (ב) רש"י ד"ה אלא לדידיה וכו' ומכח נישואין שלו נפלה לפניו להתייבם: (ג) ר"ה משום וכו' דפקע ליה זכותיה מינה: (ד) ר"ה צרת אילונית הר"מ עם ד"ה ומת בלא: (ה) ד"ה שלא מצינו וכו' צרתה הס"ד ואח"כ מ"ה לא למעוטי צרת וכו' לא כעיא הס"ד ואח"כ מ"ה דאורייתא תלד:

מוסף רש"י

הובא בעמוד קודם.

תוס' חד מקמאי

והלכתא צרת ממאנת [מותרת אפילו לזה] שמיאנה בו ולא נזרינן משום בתו ממאנת שאסורה משום דבשעת נפילה נראית כצרת בתו והממאנת עצמה אסורה לזה שמיאנה בו ומותרת לאחיו כשמואל דאמר מיאנה לזה מותרת לזה; גרסינן בגדה פרק בנות כותים קטן וקטנה לא חולצין ולא מייבמין קטן שמא [ימצא] סריס קטנה שמא תמצא אילונית ואקשינן כי תמצא אילונית מאי הוי והא מקח טעות הוא ואין כאן אסור אשת אח ואפי' גט לא בעיא דהא תנן וכולן אם נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ואם אילונית היתה צריכה גט מספק אמאי מותרת להתייבם ודלמא צרת ערוה היא אלא לאו ש"מ דאילונית לא בעיא גט ועוד תניא בפ' הזורק כל עריות שאמרו צרותיהן מותרות הלכו הערות האלו ונישאו ונמצאו אילונית תצא ומזה ומזה שמא כיון דנמצאו העריות אילונית לאו צרת ערוה היא כלל ומותרת להתייבם ותנן נמי התם הכונס יבמתו והלכה צרתה ונשאת לאחר ונמצאת אילונית תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו כה. אמר רבא צרת בתו אילונית אפי' הכיר בה מותרת כל אילונית שלא הכיר בה בעלה בשעת קידושין צריכה גט מספק שמא יקפיד כה הבעל שמא לא יקפיד ואין לה כתובה דאוקי ממונא בחזקת מריה וזו היא ששנינו הממאנת והשניה והאילונית אין להן כתובה משמע הא גט בעיא כדדייקינן בפ' המדיר כנסה סתם אין לה כתובה כתובה הוא דלא בעיא הא גט בעיא. והכי נמי איכא למימר נבי אילונית כתובה הוא דליתי לה הא גט בעיא ועוד דקתני אילונית דומיא דשניה מה שניה צריכה גט אף אילונית שלא הכיר בה צריכה גט או מדרבנן או משום ספק שמא לא יקפיד הבעל בשעת קדושין ואע"פ שמקפיד עתה שנודע לו שהיא אילונית וכיון דצריכה גט אמרינן התם שמא תמצא אילונית והיא אשת אחיו שלא במקום מצוה. ומתני' דהכא ודפרק הזורק לא קשה לרבא כלל דהא ס"ל לרבא דאפילו צרת בתו אילונית דהכיר בה בשעת קדושין ונשואין צרתה מותרת

מסורת הש"ס

(ד) [שבועות יח.]. (ה) [לקמן לח.]. (ו) [כתובות לא. מלמטה רק בפרק ה דמכילתין תניא כוותיה ר' בחזן נשואין ג' נשים נכריות ומת אחד מהן ועשה בה שני מאמר ומת הרי אלו חולצות ולא מתייבמות ז' היא צרת אשת אח מאב שאיסור נפילה גרם לה מתייבמת דכרי ר' יוסי]. (ז) [לקמן קט.]. (ח) [כתובות יח.]. (ט) [לקמן לח.]. (י) [לקמן לח.]. כ) [שם]. (ל) [שם ו.].

תוס' חד מקמאי (המשך)

להתייבם אבל לרב אשי צרת אילונית שהכיר בה אפי' אשה בעלמא שאינה ערוה אסורה להתייבם ואולא לעלמא בלא חליצה ומתני' דהכא ודפרק הזורק דאמר צרותיהן מותרת להתייבם דוקא ונמצאו לאחר קדושין מפני שהוא מקח טעות (ח) ולרבה ודאי כיון שמותרת להתייבם כשנמצאו אילונית אין כאן קדושין כלל וא"כ קשיא הייא דפ' בנות כותיים דאמר קטנה שמא תמצא אילונית והא אמרת דאין כאן קדושין כלל ואם נמצאת אילונית אין כאן איסור אשת אח ואי לאו מתני' דהכא הויא דפ' הזורק ל"ק מידי דאיכא למימר (דלרבה) (דרב אשי) נמי ספק מקח טעות הוא שמא יקפיד שמא לא יקפיד וחולצת ולא מתייבמת ומפני שהלכו צרותיהן ונשאו בלא חליצה תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו בה אבל מתני' הכא קתני נמצאו אילונית צרותיהן מותרות להתייבם ש"מ דודאי מותרות וי"ל (כרבה) (דרב אשי) מוקים לה למתני' דהכא כגון שנמצאו אילונית אם תמצא אילונית והוסיפתא שכתב הרב אלפס וכולן שנמצאו אילונית או שהיו נשואות לאחרים בין בחיי הבעל בין לאחר מיתה כגון שגילה הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא איילונית ורבינו יעקב תרע"ב אליבא דרב אשי כל זמן שלא הכיר בה הראשון הרי היא כאשתו ואע"פ שאם היה מכיר בה והיה מקפיד יוצאה בלא גט ואעפ"כ כל זמן שלא הקפיד לא מחזקינן לה בהכי וההיא דתנן בפ' הזורק מיירי שהכיר בהן הבעל שאינן איילונית והקפיד והצרות לא ידעו בקפידת הבעל ונשאו ולפיכך תצא מזה ומזה וכל הדרכים האלו ומתני' דהכא נמי דקתני נמצאו אילונית מותרות כגון שהקפיד הבעל בחייו שאסר אם תמצא איילונית אנרשנה והתוספתא שכתב הרב אלפס בין בחיי הבעל בין לאחר מיתת הבעל כגון שאסר הבעל בחייו שיקפיד אם תמצא אילונית אבל כל זמן שלא יקפיד וכן אם מת ולא הכיר בה לא מחזיקים ליה שיקפיד והרי היא כאשתו ולפיכך אמרו קטנה שמא תמצא אילונית ועוד יש לפרש אליבא

עין משפט נר מצוה

מו א ומיי' פ"ז מהל' יבום הלכה כב) טוש"ע אה"ע סימן קנג סעיף יד:
מז ב ג מיי' פ"ח מהל' גירושין הלכה טז ח סמג עשין נ טוש"ע אה"ע סימן קנה סעיף יא וסימן קנג סעיף יד:
מח ד מיי' פ"ז מהלכות יבום הלכה ח סמג עשין נא טוש"ע אה"ע סימן קנב סעיף ג:

תוספות ישנים

מיאנה כיה מותרת מה. כלומר כאחיו לפי שהמיאון עוקר הזיקה. וא"ת אף לאחיו שמיאנה נמי תשתרי שהמיאון עוקר הקדישין מאחיו ראשון והכיה כמו נכרית בעלמה. וי"ל דשעת מעשה דמשעת נפילה נראית כאשת אח דמכיון שנעקרה לה ליבם ממנו ע"י מיאון נראית כאשת אחיו כלומר דלמאן דאמרינן לקמן מיאנה ביבם אסורה לאחיו אפילו משום דמשעת נפילה נראית ככלתו. כנעל מותרת לאחיו שהמיאון עוקר הקדישין ומנלא שלא היתה משולם כלומר ולא נחשבת כ"ל כמפותה כגי: מאי לאו למעוטי צרת אילונית דשריא. אבל א"ל צרת אילונית אסורה. ומתני' ברגשתו דאין לגי למעטו אלא דכיון דאסור אסורה מעשה אשת אח ולא משום ערוה אחרת. וא"ת דלמא אתא למעוטי צרת ממאנת (ו) שלא היתה מעולם אשת אחיו ואינם אסורה רק משום גזירה משום צרת בתו ממאנת:

(ו) הסר כאן ונראה דל"ל צרת ממאנת ד"ל דממאנת נמי לא היה עדיין דכיוהה דמיון דמיאנה נמלא שלא היתה כו'.

תוס' הר"ר אליעזר מן הר"ר אלעזר

ומ"ש כי מיאנה בבעל דעקרינהו לנשואין כי מיאנה ביבם נמי נשואין קמאי קא עקרא. ומיאון בבעל דעקרינהו לנשואין ומ